

В.Я.Тацій

2020 р.

ВИСНОВОК

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого по дисертації Миколайчук Анни Василівни на тему: «Правовий статус працівників, які поєднують роботу з навчанням», поданій на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого від 25 листопада 2016 року протокол № 4

ВИТЯГ

з протоколу засідання фахового семінару, проведеного на кафедрі трудового права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, щодо попередньої експертизи дисертації Миколайчук Анни Василівни на тему: «Правовий статус працівників, які поєднують роботу з навчанням», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» від 21 січня 2020 року

Присутні:

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри трудового права, член-кореспондент НАПрН України Ярошенко О. М. (*науковий керівник*), доктор юридичних наук, професор Слюсар А. М., доктор юридичних наук, доцент Яковлева Г. О., доктор юридичних наук, доцент Серета О. Г., доктор юридичних наук Цесарський Ф. А., доктор юридичних наук, доцент Юровська В. В., кандидат юридичних наук, професор Жернаков В. В., кандидат юридичних наук, доцент Яковлев О. А., кандидат юридичних наук, доцент Ветухова І. А., кандидат юридичних наук, доцент Кравцов Д.

М., кандидат юридичних наук, доцент Свічкарьова Я. В., кандидат юридичних наук, доцент Юшко А. М., кандидат юридичних наук, доцент Швець Н. М., кандидат юридичних наук, доцент Зіноватна І. В., кандидат технічних наук, доцент Зенін А. П., кандидат технічних наук, доцент Карманний Є. В., кандидат юридичних наук, асистент Красюк Т. В., кандидат юридичних наук, асистент Радіонова-Водяницька В. О., кандидат юридичних наук, асистент Авескулов В. Д., кандидат юридичних наук, асистент Бурнягіна Ю. М., кандидат юридичних наук, асистент Дума О. О., кандидат юридичних наук, асистент Луценко О. Є., кандидат юридичних наук, асистент Корнева П. М., кандидат юридичних наук, асистент Орлова Н. Г., кандидат юридичних наук, асистент Соловйов О. В., кандидат юридичних наук, асистент Яригіна Є. П., асистент Веннікова В. В.

Із присутніх – 6 докторів юридичних наук та 18 кандидатів юридичних наук – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Проведення попередньої експертизи дисертації Миколайчук А. В. на тему: «Правовий статус працівників, які поєднують роботу з навчанням», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензенти:

- доктор юридичних наук, доцент *Слюсар Андрій Миколайович*, професор кафедри трудового права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

- кандидат юридичних наук, доцент *Яковлев Олександр Анатолійович*, доцент кафедри трудового права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Слухали:

Доповідь здобувачки наукового ступеня доктора філософії Миколайчук А. В. на тему: «Правовий статус працівників, які поєднують роботу з навчанням», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Доповідачка обґрунтувала актуальність обраної теми, визначила мету, завдання, методологію, охарактеризувала об'єкт та предмет дослідження, виклала основні наукові положення та висновки, що виносяться на захист, визначила науково-практичну значущість роботи, назвала результати впровадження дослідження.

Авторка зазначила, що наявність висококваліфікованих працівників є однією з найбільш важливих умов інтеграції України у світове економічне співтовариство, підвищення продуктивності праці, забезпечення випуску конкурентоспроможної продукції. З кожним роком дедалі вагомішого значення набувають такі показники, як професіоналізм, компетентність, здатність до отримання знань упродовж життя, рівень культури тощо.

У таких умовах особа стає заінтересованою у здобутті освіти, влаштуванні на таке робоче місце, де вона матиме змогу постійно розвиватися і вдосконалюватися як спеціаліст, підвищувати рівень своїх знань і вмінь. Усе це відбувається в рамках професійного зростання трудівників, що становить собою системно організований процес їх безперервного навчання для підготовки до виконання нових виробничих функцій, професійно-кваліфікаційного просування, формування резерву керівників і вдосконалення соціальної структури персоналу.

Структура та обсяг дисертації зумовлені метою і логікою дослідження та складається з вступу, 3-х розділів, які містять 7 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатку.

По завершенню доповіді Миколайчук А. В., присутніми були поставлені такі **запитання**:

Яковлєва Г. О.: «Шановна Анна Василівна, розкрийте той зміст юридичної конструкції «особи, які поєднують роботу з навчанням», який Ви в нього вклали».

Відповідь: «Працівники, які поєднують працю з навчанням, на нашу думку, беруть участь у подвійних правовідносинах: з одного боку – в адміністративно-правових із закладом освіти, з іншого – у трудових із власником підприємства. Трудові відносини цієї категорії працюючих мають усі ті ознаки, що притаманні будь-яким трудовим правовідносинам. Утім, ці правовідносини мають певні особливості, що виявляються у спеціальних правах та обов'язках суб'єктів трудових правовідносин, пов'язаних з поєднанням навчання з працею. Працівники, які паралельно працюють і навчаються, наділені спеціальним правовим статусом, у змісті якого поєднуються статуси працівника й учня. При цьому головним виступає статус працівника завдяки системі гарантій і компенсацій, які йому надаються».

Кравцов Д. М.: «У роботі Ви пропонуєте працівникам, які поєднують роботу з навчанням, надавати право використовувати навчальну відпустку незалежно від того, чи була вона належним чином оформлена довідкою-викликом. Чим Ви керувалися, займаючи таку позицію, адже роботодавець у такому випадку не буде знати чи дійсно у працівника іспити, тощо?»

Відповідь: «Дійсно, ми вважаємо, що з метою уникнення протистоянь з боку роботодавців при наданні навчальних відпусток на період складання іспитів і створення механізму реального захисту трудових прав працівників, які поєднують роботу з навчанням, необхідно надавати працюючому студентові право використовувати таку відпустку незалежно від того, чи була вона належним чином оформлена довідкою-викликом. Така позиція пов'язана з тим, що на практиці непоодинокими є випадки, коли працівник-студент надає довідку-виклик, але його право на навчальну відпустку все рівно порушується, позаяк роботодавець не «відпускає» такого працівника у відпустку мотивуючи це тим, що немає іншого працівника, який

виконуватиме роботу. Тому ми вважаємо, що роботодавець має керуватися довідкою про зарахування працівника на навчання та в подальшому якнайкраще сприяти у завершенні такого навчання.

Більше того, видається доцільним розширити зміст колективних договорів і встановити категорії працюючих, для яких безперервна професійна освіта є необхідна у зв'язку з характером і вимогами перш за все виробництва».

Сільченко С. О.: «Назвіть поняття та ознаки навчальної відпустки».

Відповідь: «Навчальну відпустку слід тлумачити як час відпочинку, що надається працівникові з метою навчання незалежно від його основної щорічної відпустки. Її характерні риси: (а) відпустка надається лише за умови перебування особи у трудових правовідносинах з підприємством, установою чи організацією; (б) за працівником на час відпустки залишається його місце роботи і грошове забезпечення в розмірі, встановленому законодавством, колективним чи трудовим договором; (в) вона надається для забезпечення конституційного права людини на освіту; (г) її тривалість і строки надання встановлюються відповідними навчальними планами і програмами. Головною метою такої відпустки є підвищення освітнього рівня трудівника, розвиток його розумових та інтелектуальних здібностей, формування освіченої, культурної, творчої особистості, здатної застосовувати здобуті знання в трудовій і громадській діяльності».

Яковлєва Г. О.: «Чи є поєднання роботи з навчанням сумісництвом?»

Відповідь: «Робота студента не є сумісництвом, оскільки ним вважається виконання працюючою особою, крім своєї основної, також іншої регулярної оплачуваної роботи на умовах трудового договору у вільний від основної роботи час на тому ж підприємстві, в установі чи організації або у громадянина (підприємця, приватної особи) за наймом. Верховний Суд України в постанові «Про практику застосування судами законодавства про оплату праці», вказав що робота за трудовим договором осіб, які поєднують

її з денною формою навчання, не є сумісництвом і оплачується на загальних підставах».

Після відповідей на запитання з відгуком на дисертацію виступив науковий керівник – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри трудового права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, член-кореспондента НАПрН України – Ярошенко Олег Миколайович.

Науковий керівник акцентував увагу на тематику опублікованих статей та апробацію результатів дослідження, а також дані про впровадження науково-обґрунтованих пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства України у сфері правового регулювання праці осіб, які поєднують роботу з навчанням.

У відгуку наукового керівника наголошено, що тема дисертації є актуальною та має науково-прикладне значення у галузі трудового права. Для досягнення поставленої мети і завдань дисертації Анна Василівна правильно визначила об'єкт, предмет і методи дослідження, які уміло використала при вирішенні конкретних завдань теоретичного та практичного характеру. Їх застосування в роботі показало, що здобувачка має достатній рівень знань та професійно володіє необхідним арсеналом категоріального апарату в досліджуваній царині, що в результаті дозволило сформулювати низку науково-практичних висновків та пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання праці осіб, які поєднують роботу з навчанням.

Науковий керівник відзначив, що чітке знання предмету дослідження та глибока зацікавленість дисертантки тематикою дослідження, дозволили здобувачці виконати якісну, науково-ємку та в той же час прикладну дисертаційну роботу. Дисертацію виконано на належному науковому рівні, робота містить власну позицію автора з розглядуваних питань.

У дисертації Миколайчук А. В. уперше зроблено висновок, що працівник, який навчається дистанційно, теж повинен мати право на

отримання навчальної відпустки. Анна Василівна вперше зосередила увагу на тому, що станом на сьогодні працівник-студент за очною формою навчання – не має права ні на навчальну відпустку, ні на низку інших гарантій, а тому такі студенти «стаціонарники» змушені працювати тільки у вільний від навчання час на загальних підставах або ж не відвідувати заняття. З метою вирішення цієї проблеми дисертантка пропонує внести доповнення до норм КЗпП України й Закону України «Про відпустки», які передбачають надання навчальних відпусток та інших пільг для студентів очної форми навчання

При підготовці дисертації Миколайчук А. В. проявила наполегливість, оригінальність мислення, виявила достатню обізнаність з теоретичними положеннями трудового права. Дисертаційна робота підготовлена автором самостійно, а автор характеризується як організований, цілеспрямований дослідник та сформований науковець.

З огляду на наведене, дисертацію Миколайчук А. В. «Правовий статус працівників, які поєднують роботу з навчанням» може бути рекомендовано до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» в разовій спеціалізованій вченій раді.

У відгуку науковий керівник зазначив, що дисертація Миколайчук А. В. була перевірена на наявність текстових запозичень, в результаті, чого зроблено висновок про те, що робота є самостійною, не містить ознак плагіату і може бути допущена до захисту.

Після цього слово було надано **рецензентам** наукової праці:

Доктор юридичних наук, професор Слюсар А. М. відзначив високий рівень наукової обґрунтованості результатів дослідження Миколайчук А. В., що забезпечено використанням значного обсягу теоретичних матеріалів, проведенням аналізу чинного вітчизняного і зарубіжного законодавства та судової практики.

Рецензент відмітив, що у дисертації чітко визначено об'єкт і предмет дослідження. Дисертантка досить вдало сформулювала мету дисертаційної роботи, що полягає в тому, щоб на підставі аналізу чинного законодавства України, практики його застосування й теоретичного осмислення наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених у відповідних галузях знань установити особливості правового регулювання використання праці осіб, які поєднують роботу з навчанням, а також сформулювати низку висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на вдосконалення цього процесу в зазначеній царині.

Дисертація А. В. Миколайчук характеризується ознакою єдності змісту. План дисертації є логічно послідовним, відповідає змісту проблеми, що досліджується. Виклад матеріалу є логічним і системним, висновки отримали належне наукове та практичне обґрунтування.

Дослідження А. В. Миколайчук містить низку положень, що мають бути оцінені як внесок у науку трудового права. Так, дисертантка досить вміло характеризує роль трудового права у поєднанні права на освіту з правом на працю, а також визначає особливості правового статусу осіб, які поєднують роботу з навчанням, зокрема дослідниця стверджує, що правовий статус працівника і правовий статус учня співвідносяться як частина й ціле. Правовий статус учня – це характеристика, яка визначається нормами трудового законодавства, розкриває стан учня як суб'єкта трудового права й дозволяє йому брати участь у правовідносинах у сфері навчання (перенавчання). При цьому правовий статус працівника включає статус учня.

Слушною та вагомою є також позиція здобувачки щодо поєднання роботи з навчанням для тих працівників, які навчаються за очною (денною) формою навчання. Це викликано тим, що згідно з чинним законодавством працівник-студент «стаціонару» не має права на навчальну відпустку й на низку інших гарантій. Подібна ситуація дуже ускладнює таке поєднання, позаяк особи денної форми навчання постають перед вибором – відвідувати заняття чи виконувати свою основну трудову функцію. Явний

брак правового регулювання отримання навчальної відпустки для таких працівників-студентів є суттєвим недоліком законодавства, адже більшість із них, влаштуваючись на роботу, ідуть на вимушений крок, оскільки ризикують бути виключеними із закладу освіти через пропуски й невиконання навчальної програми. Станом на сьогодні має місце ситуація, коли студенти – «стаціонарники» можуть працювати тільки у вільний від навчання час на загальних підставах, але права на навчальну відпустку не мають. Тому слід внести зміни до норм КЗпП й Закону України «Про відпустки», які передбачають надання навчальних відпусток та інших гарантій лише для студентів заочної й вечірньої форм навчання, позаяк поряд з ними таким правом мають бути наділені і працівники-студенти «стаціонару».

Рецензент наголосив на практичній спрямованості дисертаційної роботи, що знайшло відображення у запропонованій авторській структурі й змістовому наповненні Глави XIV КЗпП України і внесення до проекту ТК України розділу під назвою «Пільги для осіб, які поєднують роботу з навчанням», що свідчить перш за все про серйозний підхід до дослідження та про його всебічність.

Рецензент зробив висновок, що у цілому дисертаційна робота А. В. Миколайчук виконана на належному науковому рівні. Водночас, було вказано, що деякі положення дисертації слід доопрацювати, і щодо них висловив наступні міркування.

1. У дисертації варто зазначити щодо внесення записів до трудової книжок студентів, які приймаються на роботу на останніх курсах. Роботодавці на практиці допускають чимало помилок під час заповнення трудових книжок, зокрема спочатку роблять запис про прийняття на роботу. Це прикладне питання потребує науково-практичного пояснення.

2. У роботі варто було б зосередити увагу на видах заохочень, які можуть застосовуватися до працівників, які поєднують роботу з навчанням.

3. Не знайшов науково-обґрунтованої відповіді на прикладну проблему щодо працівників, які навчаються заочно в закордонному закладі вищої освіти. Адже згідно з чинним вітчизняним трудовим законодавством вони не мають права на оплачувану навчальну відпустку, що пов'язано насамперед із відмінностями в законодавстві різних країн про освіту. Доречно було б висловити власні міркування з цього питання на сторінках дисертації.

Між тим, вказані міркування не впливають на загальний позитивний висновок щодо виконаної роботи та не применшують наукової цінності рецензованого дослідження.

Основні положення дисертації, що виносяться на захист, належним чином відображені у наукових статтях, кількість і якість яких відповідає вимогам щодо публікацій основних положень дисертаційних робіт у фахових виданнях. Теоретико-прикладні висновки і пропозиції дисертації можуть бути використані для вдосконалення чинного законодавства.

На підставі вищезазначеного, дисертацію Миколайчук А. В. «Правовий статус працівників, які поєднують роботу з навчанням» може бути рекомендовано до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» в разовій спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, доцент Яковлев О. А. відзначив фаховий та професійний рівень наукового дослідження А. В. Миколайчук.

Дисертація є цілісним, комплексним дослідженням, яке виконане на високому науково-методологічному рівні та вирізняється глибиною правового аналізу, коректністю наукової полеміки та логікою викладення матеріалу. Одержані авторкою результати дослідження розв'язують важливі для науки трудового права науково-прикладні питання. Дисертація є своєчасною науковою працею, оскільки правовий статус працівників, які поєднують роботу з навчанням, спеціально не вивчався. Слід також констатувати, що стосовно вказаного питання існують численні прогалини й колізії – як у теорії, так і в законодавстві, для вирішення яких доводиться

звертатися не лише до трудового права, а й до інших юридичних наук – загальної теорії права, конституційного, фінансового, адміністративного права, права соціального забезпечення. Дотепер чимало досліджень у цій сфері ґрунтується на уявленнях, механічно запозичених із правових доктрин (перш за все загальної теорії й адміністративного права) про освітні відносини, які потребують серйозного критичного переосмислення. Виходячи з тієї ролі, що відводиться в постійно змінюваному правовому просторі людині, її правам і свободам, наука трудового права повинна виробити принципово інший погляд на суб'єктивні права, юридичні обов'язки та специфіку правосуб'єктності осіб, які поєднують роботу з навчанням.

У дисертаційній роботі чимало вагомих науково-прикладних здобутків, зокрема слушною є пропозиція, що працівник, який навчається дистанційно, теж повинен мати право на отримання навчальної відпустки. Важливим як для теорії, так і для практики є позиція авторки щодо працівників-студентів, які навчаються за очною формою навчання, оскільки наразі вони не мають права ні на навчальну відпустку, ні на низку інших гарантій, а тому такі студенти «стаціонарники» змушені працювати тільки у вільний від навчання час на загальних підставах або ж не відвідувати заняття. З метою вирішення цієї проблеми здобувачка справедливо пропонує внести доповнення до норм КЗпП України й Закону України «Про відпустки», які передбачають надання навчальних відпусток та інших пільг для студентів очної форми навчання.

Привертає увагу практична спрямованість роботи, що втілюється у запропонованій структурі й змістовому наповненні Глави XIV КЗпП України і внесення до проекту ТК України розділу під назвою «Пільги для осіб, які поєднують роботу з навчанням».

У цілому дисертація є завершеною науковою працею, яка містить нові положення, що у сукупності вирішують конкретне наукове завдання у сфері трудового права. Теоретичні результати й практичні положення,

характеризуються єдністю, аргументованість наукових висновків і узагальнень, та свідчать про особистий вклад в науку трудового права.

Проте як і кожна наукова праця, дисертація А. В. Миколайчук містить дискусійні положення, що потребують додаткового обґрунтування, та з приводу яких можна висловити певні міркування, які можуть бути враховані дисертанткою в подальшій науковій роботі.

1. Цікавим є історичний нарис у досліджуваній царині. Разом з тим, ще більше підвищило б рівень пункту 2.1 дисертації, якщо його більше наситити б науковими позиціями.

2. На практиці досить часто виникають проблеми щодо того чи потрібно надавати працівнику навчальну відпустку якщо він навчається не за тією спеціальністю, за якою працює чи яка інтересує роботодавця? У роботі це питання не розкрито. Варто було б висловити свою позицію щодо цієї проблеми.

Висловлені міркування не торкаються концептуальних положень дисертації А. В. Миколайчук, не применшують наукової цінності рецензованого дослідження і не впливають на позитивну оцінку роботи та її практичне значення.

Вищезазначене дозволяє зробити висновок, що дисертацію Миколайчук А. В. «Правовий статус працівників, які поєднують роботу з навчанням» може бути рекомендовано до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» в разовій спеціалізованій вченій раді.

В обговоренні дисертаційної роботи взяли участь:

Доктор юридичних наук, доцент Серeda О. Г. зазначила, що для дослідження обрана актуальна та цікава тема. Питання плану розриті повно та всебічно, дисертантка успішно впоралася із тими завданнями, які були поставлені у роботі. Вдало обрана методологія дослідження надала

можливість здобувачці повністю досягти поставленої мети. Авторка використала достатню кількість джерел.

Наукова новизна отриманих результатів складається із оригінальних підходів здобувачки до вирішення теоретико-прикладних питань щодо правового регулювання праці осіб, які поєднують роботу з навчанням. Разом з цим, роботу збагатив би аналіз заохочень, які можуть бути застосовані до працівників, які поєднують роботу з навчанням.

У підсумку, дисертація Миколайчук А. В. «Правовий статус працівників, які поєднують роботу з навчанням» може бути рекомендована до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» в разовій спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, доцент Кравцов Д. М. відзначив, що дисертаційна робота є теоретично та практично значущою. Підкреслив, що у ході доповіді А. В. Миколайчук продемонструвала глибоке знання тематики свого дослідження, аргументовано та влучно відповідала на поставлені запитання. Але все ж таки, наголосив на вже поставленому запитанні щодо авторської пропозиції про надання права використовувати навчальну відпустку працівникам, які поєднують роботу з навчанням, незалежно від того, чи була вона належним чином оформлена довідкою-викликом. У роботі слід більш аргументувати таку думку та запропонувати механізм її реалізації.

У цілому, дисертація Миколайчук А. В. «Правовий статус працівників, які поєднують роботу з навчанням» може бути рекомендована до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» в разовій спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, асистент Бурнягіна Ю. М. підтримала попередніх доповідачів щодо високого науково-методологічного наукового рівня дисертації. Наголосила на тому, що роботу було цікаво та легко читати, оскільки виклад матеріалу є логічним, структурованим та змістовним. Разом з цим, цікаво було б дізнатися точку зору авторки щодо можливості надання

навчальної відпустки працівникам, які поєднують роботу та навчання закордоном.

Дисертаційна робота Миколайчук А. В. «Правовий статус працівників, які поєднують роботу з навчанням» може бути рекомендована до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» в разовій спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, асистент Луценко О. Є. відзначила особливий стиль викладення матеріалу, зокрема авторка ставить питання та логічно, змістовно відповідає на нього. Такий спосіб викладення матеріалу характеризує авторський підхід та є «візитівкою» дисертації А. В. Миколайчук. Але все ж таки здобувачці варто дещо поглибити дослідження зарубіжного досвіду правового регулювання праці осіб, які поєднують роботу з навчанням.

Дисертація Миколайчук А. В. «Правовий статус працівників, які поєднують роботу з навчанням» може бути рекомендована до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» в разовій спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, асистент Дума О. О. погодився із попередніми доповідачами. Відзначив актуальність теми роботи. Наголосив на глибині, всебічності та змістовності дослідження. Підкреслив, що наукові висновки та пропозиції дисертантки є новими, цікавими та можуть бути використані для вдосконалення правового регулювання праці осіб, які поєднують роботу з навчанням. Разом з тим, варто доопрацювати оформлення списку використаних джерел.

Дисертація Миколайчук А. В. «Правовий статус працівників, які поєднують роботу з навчанням» може бути рекомендована до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» в разовій спеціалізованій вченій раді.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації на тему: «Правовий статус працівників, які поєднують роботу з навчанням»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Сучасний етап розвитку України характеризується активним переходом до ринкових відносин, у перебігу якого здійснюється суттєвий вплив на всі сфери суспільного життя, в тому числі й на можливість людини реалізовувати своє право на працю. Загальновідомо, що основу ринкових відносин складає принцип постійної конкуренції, який глибоко проник і у трудову сферу: на ринку праці більш вигідне положення займає той працівник, який має вищий професійний рівень. Наявність висококваліфікованих працівників є однією з найбільш важливих умов інтеграції України у світове економічне співтовариство, підвищення продуктивності праці, забезпечення випуску конкурентоспроможної продукції. З кожним роком дедалі вагомішого значення набувають такі показники, як професіоналізм, компетентність, здатність до отримання знань упродовж життя, рівень культури тощо.

У таких умовах особа стає заінтересованою у здобутті освіти, влаштуванні на таке робоче місце, де вона матиме змогу постійно розвиватися і вдосконалюватися як спеціаліст, підвищувати рівень своїх знань і вмінь. Усе це відбувається в рамках професійного зростання трудівників, що становить собою системно організований процес їх безперервного навчання для підготовки до виконання нових виробничих функцій, професійно-кваліфікаційного просування, формування резерву керівників і вдосконалення соціальної структури персоналу.

Разом з тим, роботодавці, в цілому позитивно ставлячись до прагнень працівників професійно вдосконалюватись, збільшуючи тим самим прибуток наймачів і підвищуючи якість виготовленої продукції й надаваних послуг, все ж не завжди підтримують працюючих у здійсненні цих прагнень, воліючи

відводити процесу навчання можливість його реалізації у формі самонавчання в позаробочий час. Перед роботодавцем стоїть нелегке завдання вирішувати: (а) за чий рахунок працівник буде проходити навчання; (б) які механізми слід задіяти для захисту коштів, витрачених на навчання працівника; (в) які гарантії й компенсації при проходженні професійної підготовки він зобов'язаний надати особі, яка навчається в такий спосіб, та ін.

Окремі питання взаємодії відносин у сфері праці з освітніми відносинами та їх правового регламентування були висвітлені в роботах таких науковців, як М. Г. Александров, А. С. Барський, Ю. М. Бурнягіна, Н. М. Вапнярчук, К. М. Гусов, В. В. Жернаков, В. Л. Костюк, О. М. Кримська, О. С. Пашков, К. М. Плєсньов, О. І. Процевський, А. М. Слюсар, В. І. Щербина, О. М. Ярошенко та ін. Однак, не применшуючи значення їх творчого доробку, відмітимо, що вказані фахівці, приділивши певну увагу питанням правового забезпечення професійного навчання працівників і процедурі підтвердження їх професійної кваліфікації, проблему правового статусу працівників, які поєднують роботу з навчанням, спеціально не вивчали. Слід також констатувати, що стосовно вказаного питання існують численні прогалини й колізії – як у теорії, так і в законодавстві, для вирішення яких доводиться звертатися не лише до трудового права, а й до інших юридичних наук – загальної теорії права, конституційного, фінансового, адміністративного права, права соціального забезпечення. Дотепер чимало досліджень у цій сфері ґрунтується на уявленнях, механічно запозичених із правових доктрин (перш за все загальної теорії й адміністративного права) про освітні відносини, які потребують серйозного критичного переосмислення. Виходячи з тієї ролі, що відводиться в постійно змінюваному правовому просторі людині, її правам і свободам, наука трудового права повинна виробити принципово інший погляд на суб'єктивні права, юридичні обов'язки та специфіку правосуб'єктності осіб, які поєднують роботу з навчанням.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана на кафедрі трудового права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Дослідження спрямовано на виконання Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. за № 5/2015, і Стратегії розвитку наукових досліджень НАПрН України на 2016–2020 роки, схваленої постановою загальних зборів НАПрН України від 3 березня 2016 р., Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016–2020 роки, затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р. та цільової комплексної програми Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого «Проблеми вдосконалення правового регулювання відносин у сфері праці та соціального захисту» (номер державної реєстрації 0111U000960).

Наукове завдання, розв'язання якого отримано в дисертації.

Мета дисертаційної роботи полягає в тому, щоб на підставі аналізу чинного законодавства України, практики його застосування й теоретичного осмислення наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених у відповідних галузях знань установити особливості правового регулювання використання праці осіб, які поєднують роботу з навчанням, а також сформулювати низку висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на вдосконалення цього процесу в зазначеній царині.

Для досягнення вказаної мети були поставлені такі завдання:

- охарактеризувати сучасний стан наукового розроблення проблем правового статусу працівників, які поєднують роботу з навчанням;
- розкрити питання про співвідношення права на працю і права на освіту в системі конституційних прав людини;
- обґрунтувати об'єктивну зумовленість диференціації правового регулювання праці осіб, які поєднують роботу з навчанням;
- з'ясувати історичну генезу правового забезпечення в Україні статусу працівників, які поєднують роботу з навчанням;

- виокремити міжнародно-правові стандарти статусу працівників, які поєднують роботу з навчанням;
- показати особливості правового забезпечення в зарубіжних країнах статусу працівників, які поєднують роботу з навчанням;
- опрацювати гарантії й компенсації для працівників, які навчаються в середніх і професійно-технічних навчальних закладах;
- установити особливості гарантій і компенсацій для працівників, які навчаються в закладах вищої освіти;
- спрогнозувати стратегію вдосконалення законодавства в розглядуваній сфері.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першою у вітчизняній доктрині трудового права комплексною теоретико-правовою працею, в якій на підставі вивчення доробку вчених у галузі трудового права, аналізу національного законодавства про працю визначено правовий статус працівників, які поєднують роботу з навчанням. Це, у свою чергу, дозволило обґрунтувати низку нових теоретичних положень, опрацювати практичні рекомендації і пропозиції з досліджуваних питань і запропонувати авторський погляд на особливості правового статусу працівника, який поєднує роботу з навчанням. Новизна поданого на захист рукопису реалізується в нижченаведених науково-теоретичних положеннях, висновках і пропозиціях.

Уперше:

- зроблено висновок, що працівник, який навчається дистанційно, теж повинен мати право на отримання навчальної відпустки;
- підкреслено, що станом на сьогодні працівник-студент заочною формою навчання – не має права ні на навчальну відпустку, ні на низку інших гарантій, а тому такі студенти «стаціонарники» змушені працювати тільки у вільний від навчання час на загальних підставах або ж не відвідувати заняття. З метою вирішення цієї проблеми пропонується внести доповнення до норм КЗпП України й Закону України «Про відпустки», які передбачать

надання навчальних відпусток та інших пільг для студентів очної форми навчання;

– доведено, що з метою уникнення протистоянь з боку роботодавців при наданні навчальних відпусток на період складання іспитів і створення механізму реального захисту трудових прав працівників, які поєднують роботу з навчанням, необхідно надавати працюючому студентові право використовувати таку відпустку незалежно від того, чи була вона належним чином оформлена довідкою-викликом;

– встановлено, що за наявності документально підтверджених поважних причин працівнику-студенту має бути надана можливість перенести або продовжити тривалість навчальної відпустки на ту кількість днів, протягом яких цей працівник був тимчасово непрацездатним;

– обґрунтовується, що для осіб, які поєднують роботу з навчанням, доцільно передбачити можливість реєстрації як безробітних з метою безоплатного одержання від територіальних органів центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення і трудової міграції: (а) консультаційних, інформаційних і профорієнтаційних послуг з метою обрання або зміни виду діяльності (професії); (б) послуг з пошуку підходящої роботи і сприяння у працевлаштуванні, в тому числі на громадські та інші роботи тимчасового характеру;

– запропоновано авторську структуру і змістове наповнення Глави XIV КЗпП України і внесення до проекту ТК України розділу під назвою «Пільги для осіб, які поєднують роботу з навчанням».

Удосконалено:

– розуміння правового статусу учня, що визначено як характеристику, яка встановлюється нормами трудового законодавства, розкриває становище учня як суб'єкта трудового права й дозволяє йому брати участь у правовідносинах у сфері навчання (перенавчання);

– науковий підхід до тлумачення правової конструкції «гарантії й компенсації працівникам, які поєднують роботу з навчанням», яка трактується, як сукупність умов, способів і засобів, що дають можливість цим особам користуватися своїми законодавчо встановленими правами та свободами й забезпечують існування сприятливих умов для фактичної реалізації свого правового статусу як працівників. Ці гарантії й компенсації становлять собою грошове відшкодування або певні пільги, надання яких зумовлено практичними діями з підвищення працівниками свого освітнього рівня чи кваліфікації в межах, визначених їх спеціальністю або посадою; вони є формою закріплення й забезпечення передбачених законодавством суб'єктивних трудових прав таких осіб.

Набули подальшого розвитку:

– наукова позиція щодо видів гарантій і компенсацій для трудівників, які поєднують роботу з навчанням. В основному вони пов'язані: (а) з реалізацією права на працю в умовах, що відповідають вимогам безпеки й гігієни, (б) з матеріальною підтримкою, (в) із забезпеченням зайнятості, (г) з дотриманням законодавства сторонами трудових правовідносин;

– науковий погляд на роль трудового права в поєднанні права особи на освіту з правом на працю, оскільки останнє, стимулюючи професійне навчання працівників, установлює: (а) правові гарантії для реалізації права громадянина на освіту, зокрема, професійну; (б) кваліфікаційні вимоги до працівників для відповідних видів робіт, визначаючи тим самим зміст професійного навчання; (в) сприятливі умови для суміщення праці з навчанням; (г) пільги й переваги для осіб, які навчаються професійно, в тому числі й без відриву від виробництва; (д) види такого навчання та його організаційні і правові форми.

Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів дослідження. Положення, висновки та рекомендації, що містяться в дисертації, науково обґрунтовані та достовірні. Для комплексного розкриття порушеної проблематики, досягнення об'єктивного наукового

результату і формулювання відповідних висновків застосовано низку загальнонаукових і спеціальних методів пізнання. За основу наукового пошуку взято діалектичний метод, що сприяв всебічному вивченню правового статусу працівників, які поєднують роботу з навчанням, у його взаємозв'язку і взаємозумовленості між правовим статусом працівника й учня, що дозволило розкрити сучасний стан розглядуваного предмета (підрозділи 1.1; 1.2). Функціональний метод став у нагоді при з'ясуванні внутрішньосистемних, міжсистемних і зовнішньосистемних зв'язків між правом на освіту і правом на працю (підрозділи 1.1; 2.3). Формально-логічний метод обрано у процесі критичного аналізу чинного трудового законодавства щодо правової регламентації використання праці осіб, які поєднують роботу з навчанням, що сприяло розробленню пропозицій з удосконалення законодавства про працю, а також здійсненню дослідження судової практики як емпіричної бази для наукових пошуків (підрозділи 1.2; 2.3; 3.1; 3.2). Герменевтичний метод, як набір способів текстуального й контекстуального тлумачення юридичних текстів (як нормативно-правових, так і доктринальних), дозволив з'ясувати сутність понять, що використовуються при правовому впорядкуванні праці осіб, які поєднують роботу з навчанням. Зокрема, сформульовано визначення таких правових конструкцій, як «правовий статус працівника, який поєднує роботу з навчанням», «гарантії прав працівників, які поєднують роботу з навчанням», з'ясовано сутність категорії «навчальна відпустка», її характеристику тощо (підрозділи 2.3; 3.1; 3.2). Метод компаративістики задіяно у процесі вивчення історичної генези, міжнародного й зарубіжного досвіду правового регулювання праці осіб, які поєднують роботу з навчанням (підрозділи 2.1; 2.2). У цьому науковому дослідженні знайшли відбиття також деякі інші методи.

Основні висновки, положення й результати наукових пошуків ґрунтуються на вивченні чинного законодавства про працю, судової

практики і юридичної (наукової й навчальної) літератури, що стосується порушених у роботі питань.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що положення й висновки дисертації можуть бути використані:

– у науково-дослідницькій діяльності – з метою подальшого вивчення й розкриття порушеної проблеми, вдосконалення правового регулювання використання праці осіб, які поєднують роботу з навчанням;

– у навчальному процесі – при викладанні навчальної дисципліни «Трудове право», при підготовці відповідних розділів підручників, навчальних посібників, курсів лекцій, а також при підготовці студентами наукових робіт;

– у правотворчості – у процесі реформування й удосконалення чинного трудового законодавства щодо правової регламентації використання праці працівників, які поєднують роботу з навчанням, відповідно до наданих пропозицій;

– у правозастосуванні – при оперуванні наведеними висновками, рекомендаціями і пропозиціями в діяльності органів державної влади України.

Апробація результатів дослідження. Обговорення результатів проведеного наукового дослідження здійснювалося на засіданнях кафедри трудового права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Основні його теоретичні положення, висновки і пропозиції доповідалися на міжнародних науково-практичних конференціях «Теорія і практика сучасної юриспруденції» (м. Київ, 9–10 грудня 2016 р.), «Вітчизняна юридична наука в умовах сучасності» (м. Харків, 17–18 березня 2017 р.), «Актуальні питання удосконалення законодавства про працю та соціальне забезпечення» (м. Харків, 29 вересня 2017 р.) і на всеукраїнській науково-практичній конференції «Напрями розвитку науки трудового права та права соціального забезпечення» (м. Харків, 3 листопада 2017 р.).

Повнота викладу матеріалів дисертації в публікаціях

здобувача. Ключові теоретичні і практичні положення дисертації знайшли відбиття в 7-ми наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях (у тому числі 2-х у зарубіжних виданнях) і в тезах до 4-х доповідей і наукових повідомлень на вказаних конференціях.

Список публікацій здобувача за темою дисертації та відомості про апробацію матеріалів дисертації:

Наукові праці, в яких відображені основні результати дослідження:

1. Миколайчук А. В. Правовое обеспечение статуса работников, совмещающих работу с обучением: опыт зарубежных стран. *Legas i Viata*. 2017. № 2/2 (302). С. 77-80.

2. Миколайчук А. В. До питання правового статусу працівників, які поєднують роботу з навчанням. *Право і суспільство*. 2017. № 2. С. 72-78.

3. Миколайчук А. В. Міжнародно-правові стандарти правового забезпечення статусу працівників, які поєднують роботу з навчанням. *Вісник НАПрН України*. 2017. № 2 (90). С. 193-202.

4. Миколайчук А. В. Право на працю і право на освіту в системі конституційних прав людини: їх співвідношення та взаємодія. *Право і суспільство*. 2018. № 2. Ч. 3. С. 62-67.

5. Миколайчук А.В. До питання гарантій і компенсацій працівникам, які поєднують роботу з навчанням. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер. «Юриспруденція». 2018. № 31. С. 110-112.

6. Миколайчук А.В. Навчальна відпустка як одна із пільг для працівників, які поєднують роботу з навчанням. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Сер. «Юрид. науки». 2018. Вип. 2. Том 1. С. 118-121.

7. Миколайчук А.В. Правове забезпечення статусу працівників, які поєднують роботу з навчанням: зарубіжний досвід. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019. Вип. 4. Ч. 3. С. 126-130.

Наукові праці, в яких засвідчено апробацію матеріалів дослідження:

1. Миколайчук А. В. Заохочення працівників, які поєднують роботу з навчанням, як засіб мотивації. *Напрями розвитку науки трудового права та права соціального забезпечення*: матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої 25-річчю кафедри трудового та господарського права Харківського національного університету внутрішніх справ (м. Харків, 3 листоп. 2017 р.); за заг. ред. К.Ю. Мельника. Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017. С. 339-341.

2. Миколайчук А. В. Особливості правового забезпечення статусу працівників, які поєднують роботу з навчанням, у зарубіжних країнах. *Актуальні питання вдосконалення законодавства про працю та соціальне забезпечення*: VII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 29 вересня 2017 р.) / за заг. ред. В. В. Жернакова. Харків: Право, 2017. С. 309-313.

3. Миколайчук А. В. Пільга як елемент правового статусу працівників, які поєднують роботу з навчанням. *Вітчизняна юридична наука в умовах сучасності*: міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 17-18 берез. 2017 р.). Харків: ГО "Асоціація аспірантів-юристів, 2017. С. 97-100.

4. Миколайчук А. В. Освіта як запорука реалізації права на працю. *Теорія і практика сучасної юриспруденції*: Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 9-10 груд. 2016 р.). Київ: Центр правових наукових досліджень, 2016. С. 85-86.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана на високому науково-методологічному рівні з правильним використанням юридичної термінології з трудового права. Стель викладення матеріалу, наукових висновків та положень характеризується логічністю, змістовністю та структурованістю змісту роботи, що дозволяє легко сприймати результати дослідження.

У результаті попередньої експертизи дисертації Миколайчук А. В. та аналізу публікацій основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

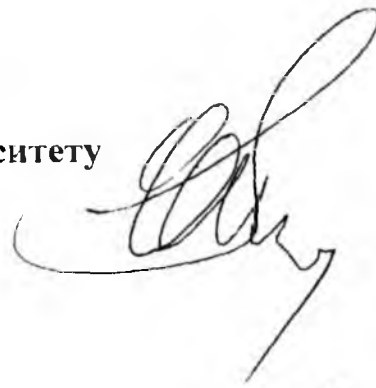
1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Миколайчук А. В. на тему: «Правовий статус працівників, які поєднують роботу з навчанням».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Миколайчук А. В. відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам п. 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167

3. Рекомендувати дисертацію Миколайчук А. В. на тему: «Правовий статус працівників, які поєднують роботу з навчанням» до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри трудового права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

А. М. Слюсар**Рецензент:**

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри трудового права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

О. А. Яковлев